

AZ ELEMI ALAPKÉSZSÉGEK SZEREPE AZ OLVASÁSI KÉPESSÉG FEJLŐDÉSÉBEN: EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT TAPASZTALATAI

Józsa Krisztián

*Szegedi Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Tanszék
MTA-SZTE Képességkutató Csoport; SZTE Oktatáseméleti Kutatócsoport*

Kulcsszavak: olvasási képesség, longitudinális kutatás, kisiskoláskor

Az olvasási képesség fejlődésének elemzésére az utóbbi években számos nemzetközi és hazai kutatás vállalkozott. A hazai vizsgálatok keresztmetszeti adatfelvétellel tettek kísérletet a fejlődést meghatározó tényezők szerepének feltárására. Nem ismertek nagymintás hazai longitudinális vizsgálatok, ezekben a nemzetközi szakirodalom sem bővelkedik.

Korábbi kutatások rámutattak, hogy az iskolakezdés sikerességében meghatározó szerepet játszik, hogy hol tart a gyermek azoknak a készségeknek az elsajátításában, amelyekre az iskolai tanulás építkezni fog. Nem volt azonban olyan vizsgálat, mely ezeknek az elemi alapkészségeknek és az olvasási képességeknek az összefüggését elemezte volna.

Vizsgálatunk célja annak feltárása, hogy az elemi alapkészségek iskolakezdéskor mérhető fejlettsége milyen mértékben befolyásolja az olvasási képesség fejlődését. Adatainkat az SZTE Oktatáseméleti Kutatócsoport keretében vettük fel. Mintánkat, mely az ország régiói, településtípus és szülők iskolai végzettsége szerint reprezentatív, mintegy 5000 gyermek alkotja.

Az előmérés idején, 2003 októberében a tanulók első osztályba jártak, ekkor a DIFER Programcsomag öt elemi alapkészségének fejlettségét mértük fel egyéni vizsgálat keretében, ezek a következők: relációszókincs, tapasztalati következtetés, írásmozgás-koordináció, elemi számolás és szocialitás. A tesztekben együttevve 133 item szerepelt, a reliabilitás 0,95. Az utómérés idején, 2005 májusában a tanulók második osztályosak voltak, e vizsgálat keretében az olvasási képesség fejlettségét egy tanórányi papír-ceruza teszt alkalmazásával vizsgáltuk. A olvasásteszt két szövegtípusból áll (mese, plakát), amelyeket formailag elkülönült két (36 és 23 ítemes) részteszt tartalmaz. A tesztet a NAT második osztály év végére előírt követelményei, valamint a PISA 2000-vizsgálat alapján *Molnár Éva* és *B. Németh Mária* készítette. A teszt reliabilitása 0,86.

A vizsgálat eredményei egyértelművé teszik, hogy a kevésbé fejlett elemi alapkészségekkel iskolát kezdő gyermekek nagy valószínűséggel kudarca vannak ítélve az olvasástanulásban, az iskola nem tudja a fejlődésbeli elmaradásukat behozni. Az elemi alapkészségek és az olvasási képesség között 0,52 erősségű korrelációt kaptunk. A szülők iskolai végzettsége 0,46, illetve 0,42 szinten korrelál. Regresszióanalízis szerint a DIFER elemi alapkészségei az olvasási képesség fejlettségében megmutatkozó tanulók közötti különbségek 23%-át magyarázzák meg, a szülők iskolai végzettsége pedig a variancia 10%-áért felel.

Vizsgálatunk eredményei igazolták, hogy az elemi alapkészségek iskolába lépéskor mérhető fejlettsége jelentős mértékben meghatározza az olvasási képesség fejlődését. Az adatok felhívják a figyelmet a családi háttér számottevő szerepére. Az eredmények azt mutatják, hogy a jelentős fejlettségbeli különbségek már iskolakezdéskor jelen vannak. Számottevő eltérések figyelhetők meg abban, hogy a különböző iskolákba járó tanulók mennyit fejlődtek a vizsgált másféléves időszak alatt.